

העשרה כללית

מגלי עולם / רחל לוי - שגב

כריסטופר קולומבוס

סיפורו של הספן האמיץ שהגיע לאמריקה

1405-1506

הדחף לחקור את העולם

מאז ימי קדם חקרו בני האדם את הסביבה בה חיו ואשר הקיפה אותם. הם עברו מדבריות לוחטים, טיפסו על ההרים הגבוהים ביותר והפליגו אל הים הפתוח. הם אף פילסו להם דרך בתוך ג'ונגלים הבילים כדי למצוא צמח לא ידוע, ומקרקעית האוקיינוס שלו יצורים מוזרים. כיום מזומנת לחוקרים הרפתקה חדשה. אנו מגלים את הסביבה של כדור-הארץ עצמו. בני-אדם כבר צעדו על הירח, חלליות העושות את דרכן ברחבי מערכת השמש שידרו אלינו חדשות על כוכבי-לכת אחרים, ולא רחוק היום בו גברים ונשים יסעו בעקבותיהן. לכל החוקרים יש תכונה אנושית משותפת שמאפיינת אותם – הסקרנות. אך הסקרנות לא היתה הסיבה היחידה והעיקרית למסעות גילויים רבים. לסקרנותם של החוקרים נילוו תמיד סיבות מעשיות יותר כדי לצאת לדרך, למשל חיפוש אחר כברת-ארץ או אוצר. אחרים קיוו למצוא מסחר בעל-ערך, שווקים חדשים ונתיבים חדשים אל ארצות המייצרות סחורות שחשקו בהן. אחדים מבין החוקרים היו מיסיונרים, שראו את ייעודם בהטפה למקומיים בארצות אליהן הגיעו, במטרה לנסות לשכנעם להמיר את דתם; אחרים הוו דייגים, כורים או סוחרים, שחיפשו פרנסה טובה יותר מזו שעסקו בה ומקור הכנסה מבטיח יותר.

מטרת הפעילות:

להכיר את סיפור גילויי יבשת אמריקה ע"י קולומבוס.

חומרים ואביזרים:

- ✂ גלובוס: יבשות אמריקה ואוסטרליה מכוסות בכחול.
- ✂ מפת העולם: יבשות אמריקה ואוסטרליה מכוסות בכחול.
- ✂ להכנת האוניות: - לוחות קל קר.
  - שיפודי עץ
  - חוטים לקשירה
  - בריסטול, בד כותנה או נייר משי
  - דבק פלסטי או סלוטייפ
  - סכין חיתוך
  - מכלי מים גדולים (גיגיות, בריכות מתנפחות)
  - מייבש שיער או מאוורר יד
  - תמונות שונות המציגות את תושבי האיים

מהלך הפעילות:

1. הקראת הסיפור בהפסקות.
2. הצגת העולם באותה תקופה.
3. הכנת רשימת צידה לדרך.
4. הכנת סירות מפרש והשטתם.
5. ביטויים שונים של מפגש בין תרבויות באמצעים של ציור, כתיבה והצגה.

סיפורו של קולומבוס :

הפעם נספר לכם על ילד שחי לפני כ- 600 שנים, אבל זוכרים אותו עד היום.
כריסטופר קולומבוס היה ילד סקרן שרצה לדעת הרבה דברים ולכן נהג לשאול שאלות את כולם.
בוקר אחד שאל את אביו : אבא מה יש מאחורי הרחוב שאנו גרים בו?
האב ענה : עוד רחוב.
ואחריו? המשיך לשאול כריסטופר הקטן.
עוד ועוד רחובות ענה האב.
וכשכול הרחובות נגמרים?
הפעם האב לא ידע לענות. הוא מעולם לא חשב ולא רצה לדעת מה יש בסוף כל הרחובות. הוא לא הרחיק לכת משכונת מגוריו.
תשאל את המורה שלך, הציע האב.
לקולומבוס הקטן היה מורה פרטי שלימד אותו בבית. (בתי ספר כמו היום לא היו, ורק מעט ילדים למדו לקרוא ולכתוב).
פנה קולומבוס למורה שלו, ושאל : מה יש אחרי כל הרחובות שהעיר נגמרת?
המורה סיפר לקולומבוס על ערים אחרות ועל ארצות רחוקות, אשר בסופן יש ים גדול ועצום – האוקיינוס האטלנטי.
קולומבוס המשיך לשאול : ומה יש אחרי הים הגדול?
המורה לא ידע לענות וכששאל קולומבוס אנשים אחרים גם הם לא ידעו לענות.
אף אחד אחר לא ידע לענות על השאלה הזו.
כריסטופר אמר : כשאהיה גדול אני אגלה מה יש אחרי האוקיינוס הגדול הזה.
כל מי ששמע את דבריו חייך בסלחנות והיו כאלה שלעגו לו.
קולומבוס לא ויתר, בהמשך חייו למד על שיט באוניות, על הים וכל מה שאפשר היה ללמוד על העולם באותה תקופה.
וכשהגיע לבגרות עזב את עיר הולדתו גנואה אשר באיטליה ויצא לארצות שליד האוקיינוס – ספרד ופורטוגל.
הוא החליט שהוא רוצה לשוט באוקיינוס להודו.
הודו היתה ארץ האוצרות. היו בה תבלינים, משי ואבנים טובות.
קולומבוס רצה למצוא דרך נוחה ומהירה להודו. במקום הדרך הארוכה והקשה שעברה דרך הרבה ארצות, מדבריות והרים גבוהים.
הוא האמין שהעולם צורתו ככדור, ואם ישוט לכיוון מערב יגיע בסופו של דבר להודו.
קולומבוס התחיל לחפש אנשים שיעזרו לו להגשים את תוכניתו, אבל כל מי שפנה אליו, צחק ואמר לו : אתה תשוט בים עד שתיפול לתהום, מפני שהעולם איננו עגול הוא שטוח.
על מנת להמחיש את מחשבתו של קולומבוס, כדאי להכין גלובוס ולכסות בנייר כחול את אמריקה (הצפונית והדרומית). כן אפשר להכין מפה דו ממדית של העולם כפי שנתפש באותה תקופה.

קולומבוס לא ויתר, הוא המשיך לנדנד ולנסות להשפיע עד שהצליח לארגן את המסע שלו להודו דרך הים המערבי – האוקיינוס האטלנטי.
קולומבוס ידע שהמסע בים ימשך הרבה זמן ואין הרבה מקום לציווד שיוכל לקחת. הוא חשב והתלבט מה לקחת איתו לדרך.
קולומבוס ידע שיש לדאוג למספיק אוכל ולשתייה למלחים.
הוא התחיל להכין רשימות ציוד, כתב ומחק.
עד שהגיע להחלטה מה לקחת.
(ראה נספח א')

בשנת 1492 יצא קולומבוס למסע, עם 3 ספינות מפרש. הספינה הגדולה של קולומבוס היתה סנטה מריה. היו לה 3 תרנים ומפרשים מרובעים בעזרתם נעה עם הרוח. על האוניה היו 40 מלחים. היה מאוד צפוף. את האוכל הכינו על הסיפון, כי לא היה מקום למטבח. המלחים ישנו על מיטות מתקפלות בין ארגזי המטען. לקולומבוס היה תא קטן ובו מיטה צרה צמודה לקיר. הדרך ארכה, במשך 3 חודשים לא ראו יבשה. הים סער, הרוחות היו חזקות מאוד והגלים התנשאו לגובה של עשרות מטרים. המלחים היו צריכים לטפס על התרנים למתוח או להוריד את המפרשים. הם היו צריכים לקשור את כל המטענים שהיו על הסיפון כדי שלא ייפלו לים הסוער. לפעמים לא נשבה רוח כלל, האניות לא יכלו להתקדם. על מנת שלא יסחפו בזרמי הים היו המלחים צריכים לחתור במשוטים. (ראה נספח ב')

בחודש אוקטובר 1492 ראה קולומבוס יבשה. הוא ירד בסירה לחוף. על החוף היו אנשים שחומי עור, מקושטים בתכשיטי זהב מרהיבים. קולומבוס היה בטוח שהגיע להודו ולכן כינה את האנשים בשם אינדיאנים. אבל הוא התפלא מאוד שלא ראה ערים מלאות כל טוב: משי, תבלינים, ואבנים יקרות כפי שתיארו נוסעים שחזרו מהודו. קולומבוס ניסה לשאול את האנשים היכן הערים הגדולות של הודו, והיכן האוצרות שלהם? התושבים רצו לדעת מי האנשים המוזרים שהגיעו אליהם ומה הם רוצים? האינדיאנים לא ראו מעולם אנשים לבנים וחשבו שאלים מהשמים הגיעו לבקר בארצם. הם ניסו לדבר איתם, לתת להם ממיטב המאכלים שלהם אך נתקלו בחוסר הבנה. (ראה נספח ג')

במהרה הבין קולומבוס שהוא נמצא על אי. אחד מאיי הבהאמה. הוא המשיך לשוט לכיוון מערב מתוך רצון למצוא את הודו או לפחות את מקור הזהב שענדו האינדיאנים. הוא הגיע במסעו עד קובה. את מקור הזהב לא גילה, וגם את הודו לא מצא. אבל: הוא גילה, לא בכוונה, את יבשת אמריקה ואתה את האננס, את תפוחי האדמה, את התירס, את הקקאו – מקור השוקולד ואת הטבק. (הצגת הפריטים) במארס 1493 הוא הגיע לספרד בתהלוכת ניצחון. האינדיאנים והמלחים נשאו ברחובות זהב, כותנה, קופים ותוכים. קולומבוס התקבל בכבוד רב וזכה לתואר "משנה למלך".

נספח א'

פעילות - 3 ידה לדרכ

מטרת הפעילות:

לנסות ולחוש מעט מן הקשיים שהיו לקולומבוס בתכנון מסעו.

מהלך הפעילות:

1. התחלקו לקבוצות, בכל קבוצה כ- 5 חניכים.
2. ערכו רשימת ציוד (אוכל, שתיה ודברים אחרים) מה הייתם לוקחים אתכם לשיט ארוך מאוד בים. כנראה שיימשך כמה חודשים.
זכרו: לא כל מה שיש ומוכר היום היה באותה תקופה.
3. תלו את הרשימות שהכינו הקבוצות, והשוו ביניהן.
4. שוחחו על הקושי בהכנת הרשימות.

מידע למדריך!

מה היה ניתן לקחת בתקופת קולומבוס ומה לא היה קיים?!

חשוב לזכור שלפני 600 שנים לא היה: חשמל, מנועים, קופסאות שימורים, אמצעי קירור והקפאת מזונות.
כמו כן, לא היו תפוחי אדמה, תירס, קפה, קקאו – מקורם באמריקה.
היה ניתן לשמר בשר ודגים באמצעות ייבוש והמלחה.
כן נהוג היה לקחת בעלי חיים כמו תרנגולות ועזים, שהיו מקור לביצים, חלב ובשר.
היו כדי חרס, זכוכית ונאדות עור.

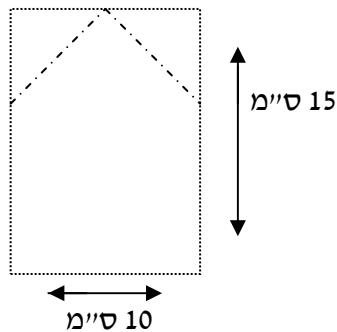
נספח ב'

שיטת היט

על מנת להמחיש את קשיי ההפלגה בים סוער, נעשה ניסוי עם החניכים :
ניצור כעין סירות מפרש, אותן נשיט במיכל מים כלשהו (בריכת גומי, גיגית,
אמבטיה...), ובעזרת מאוורר ידני או מייבש שיער – ניצור "סירות" במצבים
וכיוונים שונים.
ננסה לבדוק איך לנווט את הסירה על מנת שתתקדם למרות תנאי מזג האוויר.

הכנת הסירות:

נכין מראש את בסיס הסירה מלוח קלקר ברוחב- 10 ס"מ ואורך 15 ס"מ,
וניצור חרטום לסירה על ידי חיתוך בעזרת סכין יפני :

הכנת המפרשים:

נחתוך מנייר בריסטול לבן מפרשים בצורות שונות :
מלבנים- בערך 20x15 ס"מ
משולשים- בערך 25x20x10 ס"מ

נדביק את המשולשים לכל אורכם, בעזרת סלוטייפ, לשיפודי עץ באורך 30 ס"מ,
שישמשו כתרנים לסירה, וננעץ אותם בבסיס הקלקר (ניתן לשים בסירה 2-3 תרנים
כאלה).

את המפרשים המלבניים נצמיד בעזרת סלוטייפ לשיפודי עץ מוצלבים שחוברו
בעזרת חוט.

מפתח ביו אנשים בעלי תרבויות שונות.

מטרת הפעילות:

המחשת הקושי במפגש בין אנשים זרים שאינם יודעים דבר אחד על השני.

מהלך הפעילות:

1. החניכים יתחלקו לקבוצות. כל קבוצה תמחיש את המפגש הבין תרבותי, באמצעות הצגה, ציור, קומיקס או כתיבה, בהתאם לבחירתה.
2. על מנת להקל על המשימה, המדריך יתן לחניכים דפי עזר הממחישים מצבי מפגש אפשריים.
3. הקבוצות יציגו בפני כל החניכים את אשר הכינו.

דף עזר:

- האינדיאנים לא ראו מעולם אדם לבן, האדם הלבן לא ראה מעולם אינדיאנים.
1. האינדיאנים רוצים למשש ולגעת באדם הלבן, לראות אם הוא אמיתי – בשר ודם, או אולי הוא אל. האדם הלבן נרתע ונסוג.
  2. האדם הלבן רגיל להושיט יד לשלום, האינדיאנים חושב שהוא רוצה להכות אותו, ומתחיל לברוח.
  3. האדם הלבן רואה צבעים שונים על פני האינדיאני ורוצה לבדוק אם הצבע הוא צבע העור או קישוט, מנסה לגעת ואפילו לראות אם הוא נמחק.
  4. האינדיאני מכבד את האדם הלבן בשוקולד מאכל חום שאינו מוכר לאדם הלבן. האדם הלבן מעקם את פניו בגועל נפש.
  5. האדם הלבן נותן לאינדיאני לשתות יין חריף – האינדיאני נבהל מהטעם המיוחד, חושב ששתה שד ומתחיל להשתולל.
  6. אינדיאני לוחץ במקרה על הדק של רובה, נפלטת ירייה ופוגעת בציפור. הציפור מתה. האינדיאני נבהל ובורח.
  7. האדם הלבן רואה זהב על האינדיאני ורוצה לגעת בו או לקחת אותו. האינדיאני נבוך, לא יודע מה לעשות.

אפשר להוסיף מצבי מפגש.

האדם הלבן רגיל להושיט יד לשלום,
האינדיאני חושב
שהוא רוצה להכות אותו,
ומתחיל לברוח.

האינדיאנים רוצים
למשש ולגעת באדם הלבן,
לראות אם הוא אמיתי –
בשר ודם, או אולי הוא אל.
האדם הלבן נרתע ונסוג.

האינדיאני מכבד את האדם הלבן
בשוקולד מאכל חום
שאינו מוכר לאדם הלבן.
האדם הלבן מעקם את פניו
בגועל נפש.

האדם הלבן רואה
צבעים שונים על פני האינדיאני ורוצה
לבדוק אם הצבע הוא
צבע העור או קישוט, מנסה לגעת
ואפילו לראות אם הוא נמחק.

אינדיאני לוחץ במקרה
על הדק של רובה,
נפלטת ירייה ופוגעת בציפור.
הציפור מתה.
האינדיאני נבהל ובורח.

האדם הלבן נותן לאינדיאני
לשתות יין חריף –
האינדיאני נבהל מהטעם המיוחד,
חושב ששתה שד ומתחיל להשתולל...

האדם הלבן רואה זהב
על האינדיאני ורוצה לגעת בו
או לקחת אותו.
האינדיאני נבוך, לא יודע
מה לעשות...